

zaključnu evaluaciju zanimljivi su primjeri u muzejima koji imaju "sobu otkrića" (Discovery Room), gdje posjetitelji koristeći se nekim predmetom vezanim uz izložbu ostvaruju direktno iskustvo (The Royal Ontario Museum, Canada; idem, str. 78.).

U petom i šestom poglavlju analiziraju se potrebe publike s obzirom na njihovu etničku i kulturnu pozadinu, socijalnu, dobnu ili neku drugu. Neredoviti posjetitelji često karakteriziraju muzeje i galerije kao mjesta intimne atmosfere koja se mogu odgađati, drugi, da su to pljesniva, zastarjela i prašnjava mjesta itd. "(...) something all fusty, musty and dasty (...)" (idem, str. 91.). Stoga da bi im se približio muzej/galerija, potrebno je samo upoznati njihove želje i potrebe i učiniti atmosferu dobrodošlom, ugodnom, domaćom, pripadajućom. (idem, str. 114.). Istraživanja usmjerena na potrebe ciljanih grupa važna su kako bi se odredio karakter događanja, izložbe, publikacije ili muzeja. Ciljane grupe (obitelji, škole, starije osobe, žene, muškarci, lokalne etničke zajednice, turisti) u okviru tako oblikovanih projekata najbrojniji su posjetitelji, stoga im je važno posvetiti više pažnje.

U sedmom poglavlju analizira se, uz niz primjera u muzejima i galerijama, jezik i tekstovi. Kao jedan od oblika prenošenja poruka u muzeju jezik je jednako važan kao i sam predmet. Važno ga je razumjeti i ispravno upotrijebiti jer se njime strukturira iskustvo posjetitelja, podržava ili obeshrabruje, obavještava ili mistificira.

U sljedećem poglavlju definira se učenje i opisuju se načini učenja u muzeju/galeriji: prvo, učenjem na daljinu - izložbe, publikacije, video, učiteljski paketi, edukacijski servisi i pokretni muzej i, drugo, učenjem direktno uz pomoć učitelja - dodir, crtanjem, izradom, pričanjem, glumom, predavanjem, radionicom. Autorica zaključuje kako je muzej/galerija mjesto koje pruža brojne mogućnosti učenja za djecu i odrasle. Ono nudi priliku za formalnu i neformalnu edukaciju, aktivno sudjelovanje ili pasivnog promatrača kroz dugo strukturiran tečaj ili jednokratni posjeti. Oni su mjesta za učenje i mjesta o kojima se može učiti, mjesta za učenje spojeno s ugodom. Neki muzeji koriste se ovim potencijalima, dok drugi imaju druge prioritete. Stoga autorica upućuje na drukčije upravljanje muzejom kojem posvećuje posljednje poglavlje knjige. Zasebno obrađuje menadžment, komunikacije i buduće planiranje dotičući se i politike i plana marketinga, politike izložaba, politike edukacije, potražnjačke politike i volonterske politike. Autorica naglašava ulogu upravnih struktura muzeja/galerija koja, kao veza, najbolje vidi komunikaciju između unutrašnjih struktura i osoblja te posjetitelja i može je usmjeravati (idem, str. 172.).

Knjiga "Muzeji i njihovi posjetitelji" pruža niz analiza koje govore o položaju muzeja/galerija i njegova rada u budućnosti. Oni su vitalni dio edukacije i kulturnog zdravlja pojedinog društva i zajednice. Međutim, budućnost muzeja i galerija, po mišljenju autorice, jest u rukama i srcima njihovih korisnika koji su zahtjevni, načitan i željni novog. Stoga čitanje ove knjige, koja je, mogli bismo reći, neka vrsta stručnog vodiča, sigurno će olakšati sagledavanje načina rada muzejskih pedagoga, ali i oblikovanje smjernica rada ne muzeja budućnosti, već muzeja danas.

Primljeno: 24. XI. 1997.

IZDAVAČKA DJELATNOST HRVATSKOGA POVIJESNOG MUZEJA

Osvrt na kataloge zbirke i izložaba od 1995. do 1997. godine

*Rhea Ivanuš
Hrvatski povijesni muzej
Zagreb*

Desetljećima Hrvatski povijesni muzej - Povijesni muzej Hrvatske predstavlja javnosti brojne, tematske, specijalizirane, kompleksne reprezentativne izložbe, te građu iz muzejskog fundusa.

Povijesne zbirke utemeljene su prema vrsti predmeta, podijeljene u 16 cjelina, a po sadržaju i temama su veoma raznolike. Muzej građu prikuplja, zaštićuje, stručno obrađuje, izlaže i objavljuje u katalozima s osobitom pozornošću, pa tako pojedine predmete, dijelove zbirke i nedovoljno izlaganu građu prepušta prosudbi javnosti i stručnjaka.

Mnoge zanimljive i lijepe zbirke javnosti približavaju i katalozi, koji daju osobitu dimenziju povijesnome istraživanju, odnosno njegovu rezultatu. Riječ je dugogodišnjem radu kustosa (voditelja zbirke) koji, osim što pripremaju izložbe, provode i znanstvena istraživanja utemeljena na tematskom proučavanju nacionalne i opće povijesti (uz primjenu svih dostupnih postupaka) te ih objavljuju u vrijednim stručnim publikacijama.

Svako objavljivanje podataka o muzejskom predmetu i njegovo izlaganje prvorazredan je kulturni i društveni događaj, jer autor izložbenog projekta odnosno kataloga time pridonosi prevrednovanju bogatoga kulturno povijesnog naslijeđa, a nerijetko upozoruje na udjel i opći doprinos hrvatskog naroda duhovnome bogatstvu Europe.

Objavljivanje dijela zbirke, osim što omogućuje vizualni doživljaj, donosi opširnu, temeljito obrađenu dokumentaciju o predmetu (kataložnoj jedinici), opsežan popis znanstvene literature, pozornost odabrane fotografije muzejskih predmeta.

Tako izložak posredstvom katolga posjetitelju izložbe ili čitatelju predočuje povijest ne kao puko nizanje činjenica, već kao prirodan tijek postupnoga političkog i kulturnoga samosvješćivanja jednog naroda.

U nakladi Hrvatskoga povijesnog muzeja u posljednje tri godine pripremljeno je nekoliko posebno vrijednih kataloga. Potkraj 1995. godine obnovljen je i sadržajno proširen Katalog broj 13, katalogom muzejskih zbirke broj 26, pod naslovom Grbovi, grbovnice i rodoslovlja. U 1996. godini tiskan je katalog Zastave kroz stoljeća, što predstavlja 27. u nizu kataloga zbirke Muzeja. Iste godine objavljen je katalog izložbe "Museum 1846.-1996." u povodu obljetnice osnivanja Narodnoga muzeja (Museuma) i katalog izložbe Sva sila put Visa. Redni broj 28 nosio je katalog Odlikovanja Nezavisne Države Hrvatske iz zbirke dr. Veljka Malinara, dok je 29. bio katalog zbirke vatrenog oružja Lovacke puške i pribor.

Izložba Grbovi, grbovnice i rodoslovlja povijesno-kronološki je odabir sa stilskim obilježjima heraldičke građe iz fundusa Hrvatskoga povijesnog muzeja. I izložba i katalog ponudili su sustavan pregled razvoja grboslovlja u hrvatskim krajevima od XIV. stoljeća, iako dostupna dokumentacija dokazuje kako su stare plemićke obitelji Šubići, Mogorovići, Gusići i Karinjani-Lapčani na pečatima isprava rabili grbove i prije. Posjetitelji izložbe i čitatelji kataloga dobili su iscrpan uvid o vizualnom identitetu plemićkih obitelji, crkvenih osoba, udruženja, gradova i županija, pa i države u vremenu od XIV. do XX. stoljeća.

Autorica izložbe bila je mr. Dubravka Peić-Čaldarović, koja je odabrala 126 izložaka iz Zbirke heraldike i kamenih spomenika. Priprema izvrsnoga kataloga (tiskanog u nakladi od 1500 primjeraka u tvrtki Eurograf na hrvatskom i njemačkom jeziku) djelo je dugogodišnje voditeljice Zbirke prof. Vlaste Brajković, koja je 1991. godine, na žalost, prerano preminula. Tako je završni posao i novo, dopunjeno izdanje kataloga pripremila za tisak mr. Dubravka Peić-Čaldarović. Prof. Lada Prister uredila je i dopunila tekst o dijelu heraldičke građe koja se čuva u Zbirci kamenih spomenika, a u katalogu je objavljena kao zasebna cjelina.

Katalog je grafički oblikovan u studiju Artresor, pod vodstvom Ante Rašića, a fotografije su snimili muzejski fotografi Igor Brzoja i Aleksandar Korka, te vanjski suradnici, umjetnički fotograf Luka Mjeda, Jozo Vranić i Ljerka Krtelj.

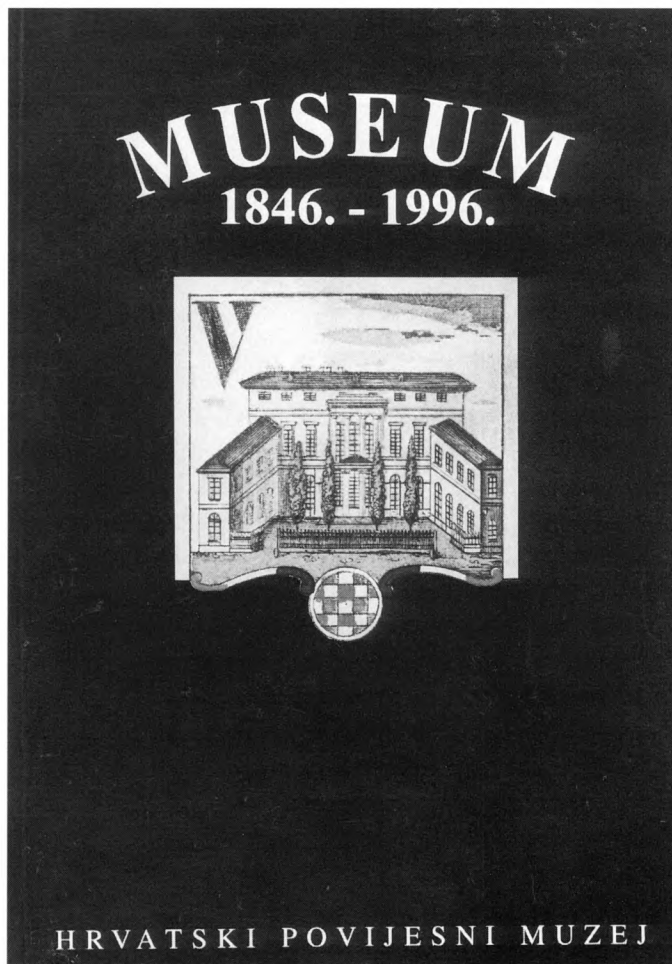
U usporedbi s katalogom iz 1976. godine, primjetne su razlike u broju kataloških jedinica, opširnosti njihovih opisa, kakvoći opreme kataloga, te broju stranica (sada 160) i broju fotografija. Profesorica Brajković namjeravala je dopuniti i proširiti sadržaj kataloga, ali ju je smrt u tome spriječila. U uvodnom tekstu ravnateljice Muzeja prof. Jasne Tomičić, u spomen Vlasti Brajković, istaknuto je kako novi katalog donosi njezin izvorni tekst, te da je izložba zapravo svojevrsan hommage predanom radu vrsne heraldičarke. Katalog je podijeljen u nekoliko povezanih cjelina.

Od devete do četrdesete stranice reproducirane su višebojne ploče s najljepšim primjercima plemićkih, grofovskih i barunskih grbova, grbovima država, pokrajina i kraljevina, te rodoslovljima.

U uvodniku prof. Brajković obrazlaže strukturu zbirke, ističe značaj te odvojene, osobite, pomoćne discipline povijesnih znanosti i svraća pozornost na njezinu dokumentarističku vrijednost, s tim da su umjetnički domašaji manje važni. Poglavlje o heraldici objašnjava povijesni razvoj heraldike, od prvih početaka u XII. stoljeću, kada su feudinci očitivali zamjetnu težnju da znakovljem istaknu vlastiti identitet, i vrlo slikovito opisuje značajke srednjovjekovlja i doba viteških turnira. Potpoglavlje 2.2., Heraldika u hrvatskim krajevima, donosi zanimljive podatke o stjecanju plemićkog naslova kraljevskom darovnicom, plemićkom poveljom, ili dodjelom grbovnica, gdje, uz ostalo, saznajemo kako su habsburški vladari i u Hrvatskoj uveli stupnj višega plemstva - barunstvo i grofovstvo. U potpoglavlju 2.3. Heraldika u Slovenskim zemljama, 2.4. Heraldika u Bosni i Hercegovini, te 2.5. Dijelovi grba, potanko su raščlanjeni sastavni dijelovi grbova - štit i kaciga kao glavni dijelovi, te čuvari, grbovna zavjesa, redovi, gesla, poklici, zastave kao sporedni dijelovi. Slijede uobičajene tehničke

napomene – svojevrsne upute s motrišta rasporeda kataloških jedinica, zatim popis obiteljskih grbova po abecednom redu (ukupno 178 katalogiziranih primjeraka iz Zbirke). Novost drugog izdanja kataloga jesu i opširni životopisi nositelja grbova. Obiteljski grbovi, izrađeni na limu i oslikani uljenom bojom, zbog brojnosti prikazani su relativno malenim crno-bijelim fotografijama, što smatram nedostatkom.

Na stranici 112. niz je detaljnih podataka o povijesnim grbovima država, utemeljenih i na najnovijim nalazima povijesničara i



Katalog u povodu 150. obljetnice Muzeja

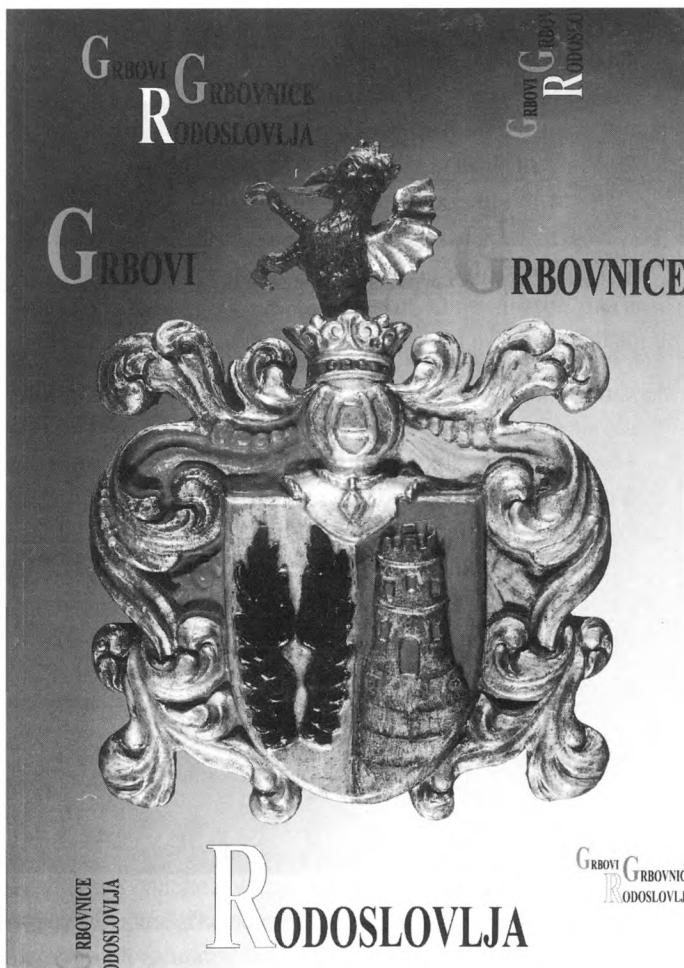
heraldičara, primjerice o grbu Kraljevine Hrvatske u doba cara Maksimilijana I. s kraja 15. stoljeća u Innsbrucku.*1

Povijesne grbove pokrajina darovala je Muzeju Kadetska škola u Kamenici 1919. godine, kada su uvršteni u inventar tadašnjega Narodnog muzeja - historičkog odjela, sljednik kojeg je Hrvatski povijesni muzej.

U katalogu su obrađeni i grbovi županija, općina i gradova, a od 128 stranice povijesni grbovi društava - najbrojniji iz ostavštine Braće Hrvatskog zmaja. Osobito su temeljito obrađene kataloške jedinice koje govore o povijesnom razvoju heraldike po državama, pokrajinama, gradovima i obiteljima. Jedno je poglavlje posvećeno najstarijim primjercima grbova na kamenim spomenicima - najčešće s konzola crkava, nadgrobnih ploča, te ulaza u dvorce i

kuće, a izrađeni su u vapnencu i pješčeniku. Trideset najvrednijih prikazani su izvrsnim reprodukcijama i temeljito opisani na stranicama 130.-141.

Posljednje stranice kataloga namijenjene su grbovnicama različitih veličina, pretežito na pergamentu, oslikane temperom ili vodenim bojama, s natpisima na latinskom jeziku. Na stranicama od 148 obrađena su rodoslovlja iz fundusa Muzeja, izrađena u obliku knjiga na pergamentu, pisana krasopisom, osobito ukrašena i obojena tehnikom akvarela. Neka su rodoslovlja izvedena na kartonu s popisom svih članova obitelji na latinskom ili njemačkom jeziku. Svaku katalošku jedinicu prati crno-bijela ili fotografija u boji. Na samom



Naslovna strana kataloga *Grbovi, grbovnice, rodoslovlja*

kraju objavljen je popis temeljne literature, bilješke i indeks heraldičkih simbola.

Osobito valja pohvaliti sve vrijedne restauratore i konzervatore koji su velikim marom obnovili i uredili heraldičke izložke na tekstu, kamenu, kartonu, limu i papiru, te ih pripremili za snimanje.

Veksilologijom (pomoćna povijesna znanost o postanku i razvoju zastava i njihove simbolike) u Hrvatskome povijesnome muzeju bavi se muzejska savjetnica Jelena Borošak-Marijanović, voditeljica Zbirke zastava. O njezinu, značajnu i pionirskom, stručno-znanstvenom istraživačkom radu svjedoči izložba *Zastave kroz stol-*

jeća i opsežan katalog na hrvatskom i engleskom jeziku.

Recenzenti kataloga bile su ugledna povjesničarka dr. Agneza Szabo i povjesničarka umjetnosti dr. Marijana Schneider, dok je mr. Marija Šercer znatno pomogla autorici pri obradi cehovskih zastava. Valja naglasiti kako je tijekom pripreme projekta uspostavljena vrijedna suradnja s Vojnim muzejom u Stockholmu (s voditeljicom Zbirke trofeja u toj ustanovi, dr. Evom Turek) u čijem se fundusu čuvaju zastave hrvatskih pukovnija, sudionica Tridesetogodišnjeg rata (1618.-1648.).

Za potrebe snimanja osjetljiva materijala neujednačenih veličina urađen je poseban studio primjenom kovinske konstrukcije za snimanje u plesnoj dvorani palače Oršić-Rauch. Posao je majstorski obavio umjetnički fotograf Fedor Vučemilović, te su njegove fotografije obogatile katalog sa 140 vrsnih snimaka aversa i reversa zastava i detalja na zastavnim vrpčama. U katalog su uvrštene i fotografije muzejskih fotografa Igora Brzoje i Aleksandra Korke. Pohvale zaslužuju, također, restauratorice Iva Čukman (tekstil) i Alma Orlić (slike), te preparatori Muzeja.

Tako je značajan povod, 150. obljetnicu osnutka Narodnog muzeja, Hrvatski povijesni muzej obilježio i objavljivanjem izuzetno vrijednoga kataloga.

Zbog skućenog prostora, veličine izložaka i osjetljivosti tkanina, izloženo je samo 36 zastava i šest zastavnih vrpca, dok je ukupni fundus (120 zastava i 20 zastavnih vrpca) predstavljen u opsežnom katalogu - knjizi o veksilologiji, sa studioznom pregledom i kazalom, popisom ilustracija, literaturom, te kazalom imena i zemljopisnih pojmova - sve na 173 stranice s ilustracijama u boji i crno-bijeloj tehnici.

Autorica je sustavno obradila sve oblike primjene zastava u Hrvatskoj tijekom povijesti. Već u proslavu je upozorila na tri bitne cjeline kataloga:

1. razvoj od pojave zastava i njihova nazočnost u Hrvatskoj povijesti do kraja 19. stoljeća (str. 17.- 44.),
2. postanak hrvatske državne zastave (str. 45.- 56.),
3. pregledno obrađena Zbirka 120 zastava i 24 zastavnih vrpca Hrvatskoga povijesnog muzeja (str. 57.-87. i 89.-159.).

Na stranicama 160.-164. slijede pregled i kazalo zastava prema zastupljenosti u Zbirci, tekst dr. Marijane Schneider o veziljama i slikarima zastava, te popis darovateljica zastavnih vrpca i kronološkim redom popis tzv. građanskih slikara koji su ukrasili zastave. Na stranicama 165.-167. popis je brojnih kataloških ilustracija u boji i crno-bijelih, a popis literature, kazalo osobnih imena i zemljopisnih pojmova, što ga je izradila prof. Zora Gajski, objavljeni su na stranici 168.

Zastave u zbirci dijele se prema namjeni, tipološkima i stilskim značajkama u nekoliko cjelina, od, na primjer, vojnih, banderijskih, državnih, krunidbenih, zatim banskih i županijskih, preko zastava turopoljskih plemićkih općina, do zastava hrvatskih nacionalnih pokreta i građanskih stranaka, do cehovskih iz godine 1848., te zastava političkih udruga i prigodnih. Najbrojnije su u Zbirci vojne zastave, koje valja razlikovati od banderijskih, a obuhvaćaju razdoblje od 17. stoljeća do danas.

U uvodnom dijelu kataloga autorica je objasnila pojmove i simbo-

liku zastava. Svako organizirano društvo ima svoje insignije, poput grba, zastave i himne, koje upozoruju na vizualnu prepoznatljivost državnoga zajedništva i suvereniteta. Zastava (stijeg ili barjak) označuje i društveni položaj neke zajednice, države, vladara ili vođe, a može biti ratnički znak, znak zaštite ili raspoznavanja. Ona je ostala i simbolom suvremenog svijeta, s temeljnom zadaćom društvene komunikacije. Pojam zastava novijeg je datuma - izvođen od glagola (za)staviti. Riječi signum i vexillum najčešći su

LOVAČKE PUŠKE I PRIBOR

JANKO JELIČIĆ



HRVATSKI POVIJESNI MUZEJ ZAGREB 1997.

Naslovna strana kataloga Lovачke puške i pribor

hrvatski srednjovjekovni nazivi za zastavu, dok je u povijesnoj i pravnoj literaturi najčešći izraz bandera, bandjera. U 15. stoljeću u nas se rabi naziv turskog podrijetla barjak.

U srpnju 1996. na Visu je otvorena prigodna izložba s katalogom pod nazivom "Sva sila put Visa", u povodu 130. obljetnice pobjede slabije austrijske vojske nad nadmoćnijom talijanskom flotilom. Zahvaljujući odlučnom i promišljenom zapovjedniku admiralu Tegetthoffu, koji je drveno brodovlje naoružao manjim topovima, učvrstio željeznim tračnicama i sidrenim lancima, te okupio iskusne mornare i borce, poglavito Hrvate iz Istre, Hrvatskog primorja i Dalmacije, spriječeno je talijansko osvajanje Visa.

Katalog je tiskan na A4 formatu i broji šest stranica s umetkom u boji litografije iz 19. stoljeća autora F. Kollarza s prikazom Viškog boja 20. 07. 1866. Autor izložbe, kataloga i kataloških podataka za 50 predmeta i serije razglednica-suvenira bila je viši kustos Nataša Mataušić.

U 1996. godini tiskan je prigodan katalog i uz izložbu "MUSEUM 1846. -1996.", u povodu 150. obljetnice utemeljenja Narodnog muzeja koji je bio preteča tri najveća muzeja u Hrvatskoj – Hrvatskog prirodoslovnoga muzeja, Arheološkog muzeja u Zagrebu i Hrvatskoga povijesnog muzeja. Zadaća svih kustosa bila je iz svojih zbirki odabrati najznačajnije predmete i prikazati način prikupljanja i stvaranja zbirki Muzeja.

U želji da se ispriopovijeda ukupni povijesni tijek razvoja i pokaže muzejsku građu postavljena je izložba "MUSEUM 1846. -1996.", koju prati katalog bogato ilustriran fotografijama u boji, što će, na ponos muzealaca i kulturne javnosti, ostati trajnim svje-

dočanstvom visoke vrijednosti zbirki te osebnosti i prepoznatljivosti Hrvatskoga povijesnog muzeja.

Katalog ima 136 stranica, na hrvatskom i engleskom jeziku. Oblikovao ga je grafičar i slikar Alfred Pal. Autori su fotografija izložaka (u boji i crno-bijelih) muzejski fotografi Igor Brzoja i Aleksandar Korka, te vanjski suradnici Fedor Vučemilović, Jozo i Nino Vranić, Luka Mjeda i Mitja Koman. Muzejski preparatori skrili su o tome da muzejski predmeti uistinu zablistaju – kako na izložbi tako na fotografijama.

Kustosi voditelji zbirki opisali su osobitosti zbirki i sadržaj, a za izlaganje načinili odabir po dvadesetak najvrednijih, rijetko ili nikada dosad izlaganih, izložaka. Tako je napokon izloženo 260 najzanimljivijih i najprivlačnijih predmeta iz muzejskog fundusa. Katalog ima 135 stranica, a tiskan je na hrvatskom jeziku, sa sažecima o zbirkama i nazivlju muzejskih predmeta na engleskom jeziku.

U uvodniku je o obljetnici osnivanja i teškoćama u radu Muzeja zbog nedostatka prostora pisala je v.d. ravnateljica Ankica Pandžić. Urednica kataloga mr. Maja Škiljan potanko je opisala povijesni tijek razvoja Narodnog muzeja, a suradnici su joj bili svi kustosi zbirki.

Svaki predmet je snimljen, kataloški obrađen, s literaturom i naznakom gdje je restauriran. Posebno je obrađena i muzejska knjižnica. Na stranici 130 kataloga popis je svih izdanja Hrvatskog povijesnog muzeja od 1958. godine do 1996., po skupinama: katalogi muzejskih zbirki, katalogi izložaba, monografije i ostala izdanja, video-kasete i vodiči po izložbi. Katalog završava popisom zbirki i stručnih djelatnika - kustosa Hrvatskoga povijesnog muzeja, te kazalom osobnih imena i zemljopisnih pojmova.

U godini 1997. objavljena su dva muzejska kataloga. Katalog 28 rad je muzejskog savjetnika Borisa Pristera o "Odlikovanjima Nezavisne



Pet reprezentativnih kataloga Hrvatskog povijesnog muzeja

Države Hrvatske iz zbirke dr. Veljka Malinara", a muzej je objavio i 29. katalog, uz prigodnu izložbu "Lovачke puške i pribor" iz zbirke vatrenog oružja, autor kojega je kustos Janko Jeličić.

Katalog "Odlikovanja Nezavisne Države Hrvatske iz zbirke dr. Veljka Malinara" rezultat je kontinuirane obrade predmeta u toj zbirci poznatoga skupljača, falerista i donatora, koji je cjelokupnu zbirku poklonio Hrvatskome povijesnom muzeju. Faleristikom se u muzeju stručno i sustavno bavi Boris Prister, koji je tu pomoćnu povijesnu znanosti u nas unaprijedio na vrlo visoku razinu, te katalozima i izložbama predstavio domaćoj kulturnoj javnosti. Njegovi napisi u stručnim časopisima, te tri do sada objavljena kataloga, obvezatna su literatura o tom području. Godine 1984. objavljen je katalog odlikovanja, godine 1991. publicirana je katalog odlikovanja Habsburške Monarhije, a 1997. o cjelovitoj zbirci odlikovanja sa 150 redova, kolajni i spomen-znakova Nezavisne Države Hrvatske. Recenzenti kataloga bili su profesori na Katedri za povijest 20. stoljeća Filozofskog fakulteta u Zagrebu dr. Mira Kolar-Dimitrijević i dr. Marijan Matić, koji su autoru pripomogli savjetima u završnici rada.

S velikim je zanimanjem dočekan katalog u opsegu 96 stranica i ovitkom u boji, podijeljen u tri cjeline, s izvrsnim fotografijama u boji što ih je izradio muzejski fotograf Igor Brzoja. Autor je likovne opreme slikar i grafičar Alfred Pal, a sažetak i nazivlje odlikovanja, redova, kolajni preveo je na engleski Tomislav Pisk.

Poslije sažetog predgovora autora Pristera, obrađena je od stranice 9. do 24. kratka povijest ustaškog pokreta u emigraciji, od 1928. godine do proglašenja Nezavisne Države Hrvatske 10. travnja 1941. sa slikovnim materijalom do sada neobjavljenim iz zbirke fotografija, filmova i negativa i zemljovidima. Od stranice 25.-65. sistematično su obrađena odlikovanja iz zbirke dr. Veljka Malinara, prema datumu njihova osnivanja, oblika, broja stupnja, dimenzija, s osnovnim podacima o autorima izvedbi i radionicama odlikovanja u NDH, te količini podijeljenih komada. Katalog je obogaćen i tabelarnim prikazom dodijeljenih odlikovanja prema podacima objavljenim u službenim glasilima po godinama. Na stranici 74. je popis korištene literature, kazalo imena i mjesta. Treći dio kataloga od 77. stranice čine prvi put sabrani svi zakonski propisi o odlikovanjima prema kronološkom redosljedu izlaženja od 1941. do 1945. godine. Ti propisi bitno olakšavaju praćenje kataloga, jer se mogu istodobno provjeravati citati u kataloškim jedinicama. Dodatak sadržava sve zakonske odredbe, naredbe, propisnike o odlikovanjima Nezavisne Države Hrvatske, kao i njihove promjene i nadopune.

Naklada je kataloga tisuću primjeraka, tiskan je kod Kerschhoffseta, grafički pripremljen u Art studio Azinović pod vodstvom Marine Javor, Emila Zelenka, Biserke Pađan i Zlatana Morića.

Svrha je kataloga "Lovačke puške i pribor" bila pokazati vrhunske domete u obrtničko-umjetničkoj izradi lovačkih pušaka, što nose sva obilježja stilova iz doba nastanka – od baroka i rokokoa do klasicizma. Kustos Janko Jelačić obradio je, zapravo, dio ukupne Zbirke vatrenoga oružja, pa iz kataloga saznajemo kako su lovačke puške nastale u više europskih obrtničkih središta (vrlo je malo onih "domaćega" podrijetla, jer se u nas nije sustavno proizvodilo oružje). Obradeni su primjerci u razdoblju od 16. do 19. stoljeća, a vrlo stručno, osim oružja, prikazani su pomoćni predmeti i pribor što se rabi u lovu (različite posude za barutni prah, ključevi zapin-

jača, sustavi paljenja na kolo, mjerice za barut, lovačke torbice, kalupi za lijevanje kugla, posude za taljenje baruta, boce, rogovi, štitnici...). Temeljito je obrađen i povijesni razvoj lovačkih pušaka u Europi.

Katalog ima ukupno 169 stranica, a donosi proslavljenu ravnateljicu muzeja, zatim spomenuti tekst o povijesnom razvoju lovačke puške (do stranice 47.), s pregledom onih što su u fundusu Hrvatskoga povijesnog muzeja, a slijedi isti tekst na njemačkom jeziku, s popisom literature na stranici 62. U nastavku je kataloška obrada 378 predmeta u muzejskoj zbirci, od kojih su 280 rijetke lovačke puške, što se po izgledu i vrsnoći izrade mogu uvrstiti među najljepše primjerke starog oružja u našim krajevima, pa i u Europi. Sve to dokazuje da su se lovom oduvijek bavili imućniji društveni slojevi – plemstvo ili znamenite osobe. Katalog tako, među ostalima, predstavlja oružje plemićkih obitelji Josipa Jelačića, Miroslava Kulmera, Stjepana pl. Daubachyja, Praunspergera i drugih. Katalog ima zanimljiv ovitak sa žigovima pojedinih radionica u kojima su se puške i proizvodile. Gotovo svaki predmet je fotografiran u boji i rad je muzejskog fotografa Igora Brzoje.

U pripremi je katalog prigodne izložbe Slava Saboru u povodu šest stoljeća ubojstva hrvatskih velikaša 1397. na Saboru u Križevcima unataoč vladarevoj zaštiti i jamstvu. Izložbom i katalogom će se prikazati osnovne biti Sabora i saborskih zasjedanja kroz minula stoljeća.

Bilješka:

1. Ravnatelj Arhiva grada Innsbrucka F. H. Hye održao je predavanje u Zagrebu u prosincu 1992. pod nazivom Zur Geschichte des Staatswappens von Kroatien und zu dessen ältester Darstellung in Innsbruck. Arhivski vjesnik, god. 36 (1993.), str. 131.-147. U povijesnom dijelu Innsbrucka otkrivena je fresko-slika na kojoj je prikazan hrvatski grb iz razdoblja 1495. godine i predstavlja jedan od najstarijih poznatih prikaza hrvatskoga grba.

Primljeno: 5. XI. 1997.